

פרק א – בישול אחר בישול

א. ביבש

- מש' שבת (קמה:): כל שבא מחמה בע"ש שורין אותו בחמין בשבת.
רש"י (שם): פירוש הגמ' הוא דכל מה שנתבשל בשבת מותר לבשלו עוד פעם בשבת.
-מה החידוש כאן?
1) יראים (מרדכי סי' שב): מכאן דאין בישול אחר בישול.
- 2) תוס' הרא"ש (שם): הדין שדבר שנתבשל מותר לבשלו עוד פעם הוא פשוט. החידוש הוא שאפילו אם נימוח מותר לחממו אע"פ שאפשר שיש איסור של מכה בפטיש משום גמר מלכאה.
שו"ע (שיח:ד): מותר לשרותו בחמין בשבת.
מ"ב (שיח:לג): מותר לשרותו אפי' בכלי ראשון רותח כדי שיהיה נימוח ויהיה דבר לח, אבל לא יתנו לכלי ראשון שעומד ע"ג האש.
- רמב"ם (ט:ג): המבשל דבר המבושל כל צרכו או דבר שא"צ בישול פטור.
אגלי טל: למה פטור אבל אסור, הרי הוא מותר ע"פ המש'? אלא אינו מותר כי יש גזירות בישול, אע"פ שמעיקר הדין אין כאן בישול.

הגדרת נתבשל כבר

- 1) רמב"ם (ט:ג/שו"ע (שיח:ד): יש בישול אחר בישול אא"כ נתבשל כל צרכו או דבר שא"צ בישול.
מ"ב (שיח:לא): אבל אם נשרה מע"ש בכלי ראשון שהיד סולדת בו, אינו נתבשל כבר ואסור לשרותו בחמין שהיד סולדת בו בשבת.
- 2) רשב"א: אם נתבשל כמאכל בן דרוסאי (דהיינו חצי או שלישי בישול) אז אין בישול אחר בישול.
- ביה"ל: נ"מ בין רמב"ם ורשב"א היא החזרת דבר שנתבשל כמאכל בן דרוסאי. לפי הרשב"א מותר, לפי הרמב"ם אסור.
- רמ"ו: המח' היא לגבי יסוד בישול בשבת והדין של אין בישול אחר בישול. לפי הרמב"ם, בישול בשבת היינו להכשיר דבר להיות ראוי לאכילה, ואין בישול אחר בישול כי הדבר כבר ראוי לאכילה. ולכן אם אפשר להכשיר דבר יותר להיות ראוי לאכילה, יש בישול אחר בישול. וזה ג"כ למה הרמב"ם משהו דבר שמבושל כל צרכו ודבר שא"צ בישול; בשניהם אין אתה מוסיף כלום כשאתה מבשלו עוד פעם. ולפי הרשב"א, בישול היינו לבשל דבר, דין פורמלי. ולכן כ"ז שהוא מבושל א"א לבשלו עוד. אבל בדבר שא"צ בישול אפשר דיהיה חייב עליו.

ביה"ל: למה השו"ע פוסק כמו הרמב"ם אם הוא דעת יחיד בדבר זה?
רמ"ו: השו"ע פוסק כהרמב"ם רק לחומרא, אבל לא לקולא. אבל גם מחמירים כהרשב"א.

הגדרת מאכל בן דרוסאי

- 1) שו"ע (רנד:ב): חצי בישול.
2) מ"ב (רנג:לח): ב' דיעות אם הוי חצי או שלישי בישול, ובמקום הדחק אפשר להקל.

איך מגדירים חצי או שלישי בישול?
1) אורחות שבת: משערים חצי או שלישי בישול ע"פ הזמן הרגיל לבשל המאכל.
2) אחרים חולקים משום דרוב הבישול נעשה בסוף.

ב. דבר שנאכל כמו שהוא חי

מה הדין אם בישל דבר שנאכל כמו שהוא חי בשבת, דהיינו דבר שא"צ בישול?
(1) רמב"ם (ט:ג): המבשל דבר שא"צ בישול פטור.

רדב"ז/מרכבת המשנה/רעק"א: לפי הרמב"ם, מותר לבשל דבר שנאכל כמו שהוא חי בשבת. ולפי הרשב"א, אם מותר לבשל דבר שהוא מאכל בן דרוסאי, ק"ו דמותר לבשל דבר שנאכל כמו שהוא חי כי נאכל לכל העולם.
רמ"ו: לפי הרמב"ם מותר משום משום שכבר הוי ראוי לאכילה, כנ"ל.

שעה"צ (שיח:קיד): לפי הרמב"ם דבר שנשתבח ע"י הבישול, כמו פירות, אסור לבשלם. וראיה היא מים שאסור לבשלו אע"פ שנאכל כמו שהוא חי.
רמ"ו: דהיינו שהוי יותר ראוי לאכילה. אבל מים הוא דבר אחר לגמרי, דהיינו חימום.

(2) תוס' (שבת)/ספר התרומה: אסור לבשל דבר שנאכל כמו שהוא חי.
רמ"ו: וזה כמו הרשב"א דבישול היינו לבשל דבר חי, ואז אסור באופן זה. ואין הק"ו של הרדב"ז משום דדבר דנתבשל כמאכל בן דרוסאי כבר נתבשל, אבל כאן עדיין לא נתבשל. ולכן אם מבשלו ויש בו שום הוספה יהיה חייב.

רמ"א (שיח:יד): אסור לבשל דבר שנאכל כמו שהוא חי.
רמ"ו: יש להחמיר בדבר שנאכל כמו שהוא חי כמו הרשב"א כי מחמירין כמו הרמב"ם והרשב"א.

מים

שבת (מ:): אסור לחמם מים בשבת.
(1) רמב"ם (ט:א): המחמם את המים חייב.

(2) תפארת ישראל: אינו חייב מדאורייתא.

רמ"ו: אפשר דלפי הרמב"ם מים הוא סוג בפנ"ע. לגבי מאכלים החיוב הוא בישול ויש הפטור של נאכל כמו שהוא חי, אבל לגבי מים יש דין אחר של חימום ואין לו הפטור של נאכל כמו שהוא חי. וזה למה מים הוא סוג בפנ"ע בפ"ט הל"א. אבל גם אפשר דהוא סוג בפנ"ע משום שיש לו שיעור מיוחד.

ג. דבר שנתבשל בחמה

פמ"ג (שיח:ו): מסתפק בדבר שנתבשל בחמה או בתולדת החמה, האם מותר לבשלו ע"ג האש?
-מהו יסוד הספק?

(1) רב שטיין: היה אפשר לומר דשאלה זו תלויה בהמח' אג"מ ורשז"א אם בישול בחמה קרוי בישול או לא (עיין לקמן). לפי האג"מ בישול בחמה הוי בישול, אע"פ דאין דרכו בכך, ולפי רשז"א אינו בישול.

(2) רמ"ו: שאלה זו תלויה בהמח' בין הרמב"ם והרשב"א. אם בישול היינו להכשיר דבר להיות ראוי לאכילה, אז לפי הרמב"ם כאן מותר כי כבר ראוי לאכילה. אבל לפי הרשב"א בישול היינו לבשל דבר וכאן אם בישול בחמה לא קרוי בישול, אסור לבשלו ע"ג האש. ולכן יש להחמיר כאן כמו הרשב"א.
ונ"מ היא אם בישלו במיקרו גל ועכשיו שמו על האש או פלטה, יש להחמיר.

ד. מתכת

רמב"ם (ט:ו): אם בישל מתכת חייב משום תולדות בישול.

מ"מ (שם): המקור הוא **יבמות (ו:)**, מה לי בישול פתילה מה לי בישול סממנים. **אגלי טל:** אבל יש דין אין בישול אחר בישול? נימוח המתכת הוא הבישול, ע"פ הגמ', אבל כנתקשה אח"כ אזיל ליה בישולו. ולכן כשבישלו עוד פעם ונימוח אז חייב. ולכן אין כאן הדין של אין בישול אחר בישול. וכאן אפילו הרשב"א מודה כי אזיל ליה בישולו הראשון. ופשוט לפי הרמב"ם חייב כי יש הוספה.

ה. בדבר לח

1. גדר הדין

האם אומרים יש או אין בישול אחר בישול בדבר לח?

(1) **רא"ש (ג:י-יא)/ב"י/רשב"א/ר"ן:** אין בישול אחר בישול בדבר לח כמו בדבר יבש.

(2) **רש"י/ר' יונה:** יש בישול אחר בישול בדבר לח.

(3) **ר' ירוחם:** יש בישול אחר בישול בדבר לח רק אם מצטמק ויפה לו.

מה הסברא להראשונים **דיש** בישול אחר בישול בדבר לח? **אגלי טל:** ע"פ הבנת בישול במתכת דנתבשל כבר, בישול בלח נגדר ע"י **חימום**. ולכן אם נצטנן **אזיל ליה בישולו** ויש בישול אחר בישול. אבל לפי הראשונים דאין בישול אחר בישול כמו בדבר יבש, בישול נגדר כמו ביבש, דהיינו בישול.

2. פסק הלכה

(1) **שו"ע (שיח:ד):** דבר שנתבשל כל צרכו **יש** בישול אחר בישול בדבר לח אם נצטנן. ואם רק נתבשל כמאכל בן דרוסאי, יש בישול אחר בישול אפי' בעודו רותח. **מ"ב (שיח:כד):** נצטנן היינו שאין יד סולדת בו, אבל עדיין קצת חם. **ביה"ל (שם):** אבל רוב ראשונים סוברים **דאין** בישול אחר בישול בדבר לח? וגם הרמב"ם סובר כן (כי הוא לא מחלק, אז מסתמא מותר)?

(2) **רמ"א (שיח:טו):** נהגו להקל אם לא נצטנן לגמרי.

3. מים ומרק

(1) **אגלי טל:** יש לחלק בין מים ומרק. במים כ"ע סוברים יש בישול אחר בישול כי אם נצטנן הוי כאילו לא נתחמם לגמרי. והמח' רק לגבי מרק אם נצטנן האם עדיין יש לו השם מבושל. [אבל כיון דשמע מהמדענים (scientists) דמים שנתבשל שונה ממים שלא נתבשל בטבעו אז אמר דיש מח' גם לגבי מים.]

(2) **פמ"ג:** במרק כ"ע סוברים דהוי מבושל אפילו אם נצטנן ואז אין בישול אחר בישול. ורק פליגי לגבי מים.

4. שיטת ר' יונה והרמ"א

ר"ן: ר' יונה- יש בישול אחר בישול בדבר לח מדאורייתא.

רמ"א (שיח:ד): מצטט ב' שיטות ומסיק **דאין בישול אחר בישול בדבר לח אא"כ נצטנן לגמרי**.

מה הפשט ברמ"א?

(1) **מ"ב/חזו"א/אג"מ:** באמת פוסקים דאין בישול אחר בישול בדבר לח, אבל **יש להחמיר** בנצטנן לגמרי. ולכן אין לחשוש להטיפות מים בכוס שני כי מעיקר הדין אין בישול אחר בישול בדבר לח.

(2) **מ"א:** באמת פוסקים **יש** בישול אחר בישול בדבר לח, אבל הרמ"א מקיל דאם לא נצטנן לגמרי אפשר לחמם אותו עוד פעם.

- א. גרי"ד: בלח הכל תלוי בחימום. ולכן אם נצטנן לגמרי אזיל ליה בישולו ויש בישול אחר בישול, אבל אם לא נצטנן לגמרי ובישול עדיין ניכר אז לא אזיל ליה בישולו ומותר.
 רמ"ו: ולכן יש לחשוש בטיפות מים בכוס שני אם נצטנן לגמרי וצריך לקנחו.
- ב. רמ"ו: באמת פוסקים יש בישול אחר בישול בדבר לח משום דיש ענין של בישול בלח אבל צריך להיות חם. חלק שהוא מבושל הוא חימום. ולכן אם עדיין חם, לא אזיל ליה בישולו.

5. הגדרת נצטנן לגמרי

(1) תה"ד: אם הוא דבר שאפשר לאכול בדוחק, שהוא מאכל בן דרוסאי, מותר. אבל אם נצטנן לגמרי, אב מלאכה היא.

(2) אגלי טל/שו"ע הרב: לא נצטנן לגמרי היינו קרוב ליד סולדת בו.

(3) ראשונים: לא נצטנן לגמרי היינו נאכל מתוך חמימותו.

(4) גרי"ד: נצטנן לגמרי היינו room temperature כי אז אזיל ליה בישולו דהיינו חימום.

אם הכל תלוי על חימום (הגרי"ד) אז מה שייך כאן שיעור של יד סולדת בו ונאכל מתוך חמימותו. אבל אם חלק מההגדרה של מבושל היינו חימום (רמ"ו), אז מסתבר דהשיעור הוא יד סולדת בו או נאכל מתוך חמימותו, השיעור הוא אם יכול לאכול בחימומו.

6. ע"י נכרי

מ"ב (שיח:כו): אם רק נתבשל כמאכל בן דרוסאי לכתחילה אסור לנכרי לגמור הבישול, אבל בדיעבד אין לאסור התבשיל דיש לסמוך על הפוסקים דכיון דנתבשל כמאכל בן דרוסאי שוב לא שייך בו בישול.

7. בכלי שני

מ"ב (שיח:לט): דבר לח שנצטנן מותר ליתנו בכלי שני רותח.

ו. הגדרת דבר לח ודבר יבש

להגדרה של לח שהוא דבר שנאכל רק חם, מחמת חמימותו, אבל אם נאכל קר הוא יבש, יש כמה נ"מ:

1. קטשופ

- (1) אג"מ: קטשופ הוא דבר לח כי צריך בית קיבול ושופכין אותו. ולכן יש בעיה של יש בישול אחר בישול בדבר לח.
- (2) רשז"א: הוא דבר יבש כי משתמשים בו קר.
- (3) ארחות שבת: אבל אם הוא ממש לח אז יש בישול אחר בישול, אע"פ שאפשר לאכול בלי חימום, אבל אם הוא ממש יבש אז אין בישול אחר בישול אע"פ שא"א לאכול בלי חימום.
- (4) רמ"ו: קטשופ אינו דבר לח כי דבר לח היינו דבר שנאכל מחמת חמימותו, וקטשופ אינו נאכל מחמת חמימותו. אלא הוא כמו דבר יבש ואין בישול אחר בישול.

2. דבר קפוא (frozen)

ארחות שבת: דבר קפוא שהוא מוצק לגמרי (totally solid) הוא לח משום דא"א לאכול קפוא.

3. שטיפת כלים

- רעק"א: למה מותר לנקות הכלים בליל שבת עם מים שהוחמו מע"ש, הרי מבשלים השומן שע"ג הכלים?
 (1) רמ"ו: כי השומן שע"ג הכלים לא היה ראוי לאכילה לפני כן, ועדיין אינו ראוי לאכילה.
 (2) השומן הזה באמת דבר יבש במצב טבעי, וה"ה לגבי סוכר שהוא דבר יבש אע"פ שנעשה לח.

מ"ב (שיח:ק): congealed fat הוא דבר יבש.

4. דבר נמס

סוכר

עכשיו הוא דבר יבש שנתבשל, אבל כאשר נתבשל במים הוא דבר לח, האם אומרים יש בישול אחר בישול בדבר לח?

- 1) מ"ב (שיח:עא): יש מח' הפוסקים והמחמיר תבוא עליו ברכה ויש לשים אותו רק בכלי שני.
- 2) רוב פוסקים: מותר.
- א. רמ"ג: מותר כי א"צ מים חמין כדי להיות ראוי לאכילה.
- ב. מותר כי באמת הוא דבר יבש במצב טבעי.

אבק קפה ותה (coffee & tea powder)

יש אותו שאלה כבסוכר כנ"ל.

- 1) ערוה"ש: מחמיר לגבי תה וקפה. אע"פ שהאבק היה מבושל, אין אומרים אין בישול אחר בישול משום שכאשר נבשל נעשה פירא לבישול, דהיינו נעשה כדי להיות מבושל. הוא סובר שכל מה שצריך מים חמים כדי להיות ראוי לאכילה, אז אזיל ליה בישולו.
- 2) רמ"ג: אבל בקפה ותה שלנו מותר משום שאפשר להשתמש בהאבק עם מים קרים. דהיינו iced tea and iced coffee.

5. מלח

שו"ע (שיח:ט): ב' דיעות.

רמ"א: המחמיר תבוא עליו ברכה.

ז. חימום מים מיד סולדת לרותחין

- 1) ב"י: מים שנתחמם ליד סולדת בו, מותר לחממו לרותחין כי ביד סולדת בו הוא מבושל.
- 2) מ"א: מקיל רק אם המים כבר היה רותח ונתקרר ליד סולדת בו, ועכשיו הוא רוצה להרתיח עוד פעם.
- א. שביתת השבת: אסור דכיון דבנ"א אוהבים מים שהוא רותח, עכשיו נחשב כמו מאכל בן דרוסאי ולא גרע מדבר יבש ע"פ הרמב"ם הסובר דאסור לבשל מאכל בן דרוסאי. ולכן רק מותר כמו המ"א.
- ב. רמ"ג: הב"י לשיטתו דהדין יש בישול אחר בישול בדבר לח היינו חימום. וכיון דיד סולדת בו חם, אז מותר לחממו לרותחין. אבל השביתת השבת סובר דאע"פ שיד סולדת בו חם, הדין יש בישול אחר בישול בדבר לח היינו נאכל מתוך חמימותו, דאינו ביד סולדת בו אלא יותר חם. אבל אם היו רותחים פעם אחת, ונתקרר ליד סולדת בו, אז מותר לחממו עוד פעם לרותחין כי עדיין חם והיה מבושל כל צרכו פעם אחת.
- ג. אג"מ: מקיל. אבל לפי השו"ע הרב דיש בישול אחר בישול בדבר לח, אז אין לחלק אם היה כבר רותח או לא. בכל אופן אזיל ליה בישולו הראשון.

מיחם עם שפופרת מבחויץ (urn with indicator tube)

- המים בתוך השפופרת שונה מהמים בתוך המיחם. וכשפותחים המיחם, המים שבשפופרת נכנסים לתוך המיחם ומתבשלים. ואפשר דהמים בהשפופרת אינו רותחים כמו המים שבמיחם.
- 1) אג"מ: מקיל דאין ענין של בישול לגבי מים, אלא חימום.
  - 2) רב בנימין זילבר: מותר כי המים בהשפופרת יותר מיד סולדת בו שהוא 131.

- 3) רמ"ו: יש להחמיר. אלא יטה לפני שבת המיחם כדי שהמים בהשפופרת יתערבב עם המים בתוך המיחם כדי שהמים שבשפופרת יהיה רותחים פעם אחת.
- 4) ארחות שבת: אין צריכים להחמיר כך כי בדרך הטבע המים בתוך הצינור יערבב עם המים בתוך המיחם משום Brownian motion.

ח. מיעוט רוטב בתבשיל יבש

- 1) ר' יונה/ר' ירוחם/ב"י: דבר שרוב יבש אזלינן בתר רוב והוי דבר יבש. (כמו עוף עם מרק).
פמ"ג/מהרש"ם/ר' עובדיה: מקילין.

מה הפשט בר' ירוחם?

ר' ירוחם (רמ"א שיח:ד): יש בישול אחר בישול בדבר לח רק אם מצטמק ויפה לו.
ב"ח/גר"א: מה שייך מצטמק ורע לו או יפה לו?

רב צבי פסח פרנק: כי י"ל דבישול בלח מוגדר ע"י חימום חיובי. ולכן אזלינן בתר רוב. וברוב לא איכפת לנו על הרוטב אלא על העוף ולכן אין בישול אחר בישול בדבר לח בנידון הזה.

- 2) אגלי טל: אם מיעוט הוי לח ונצטנן לגמרי אז יש בישול אחר בישול בדבר לח, הדבר לח אינו בטל להדבר יבש.
רב איידר בשם רב משה: אין לסמוך על ר' ירוחם כי לא מסתבר לסמוך על רוב.

רשז"א: ולא מדברים על המרק ורוטב על גבי כלי חתיכה, זה ודאי מותר, אלא שאר הרוטב.

ט. שיעור יד סולדת בו

- שבת (מ:)/שו"ע (שיח:יד): היכי דמי יד סולדת בו? כל שכריסו של תינוק נכות.
רשב"א: אדם אינו רוחץ עצמו במים שהוא רק יד סולדת בו.
כף החיים (שיח:קמג): אם נמנה מלאכלו ולשתותו אז הוי יד סולדת בו.

- 1) רב איידר: בין 110 ל-120 מעלות. אבל כדי להקל ולומר שכבר נתבשל צריכים להיות 160.
2) רב משה: 110 כפי מה שבדקנו בעצמינו, אבל להקל צריך להיות 160.
3) רשז"א: 113 כמו בית השחיטה שהיא יד סולדת בו.
רמ"ו: בערך 113.

רמ"ו: מהו יסוד המח' לגבי שיעור יד סולדת בו?

יש מח' ראשונים אם בני אדם רוחצים גופם ביד סולדת בו. מח' זו תלויה בב' הבנות ביד סולדת בו: א. אדם מרתיע (recoil) ידיו משום דמצפה מים קרים והרי הם חמים. ולכן הוא מרתיע ידיו בטמפרטורה יותר נמוכה. ועפ"י"ז אין רוחצים במים דיד סולדת בו. ב. אדם שם ידיו תחת מים חמים ומשאיר ידיו כל זמן שיכול. ולכן הוא מרתיע ידיו בטמפרטורה יותר גבוהה. ועפ"י"ז זה רוחצים במים דיד סולדת בו.

מה הסברא בהשיעורים היותר גבוהים, כמו 160 לפי רב משה?

א. אור לציון: כי אנשים גומעים (sip) התה שהוא יותר חם.

ב. רמ"ו: אבל גמיעה אינה נחשבת שתיה. אלא הפשט הוא דאפשר אדם לחזיק עצמו כדי לסבול מים שהוא יותר חם.

י. באפייה וצלי

1. בישול אחר אפייה וצלי

- 1) ראב"ה/רמ"א (שיח:ה): אין בישול אחר אפייה כמו דאין בישול אחר בישול בדבר יבש.

2) יראים (בשו"ע): יש בישול אחר אפייה. כמו הגמ' פסחים דמצה שנתבשלה אין יוצאין בו ידי חיובו.

מהו הסברא להיראים?

א. סמ"ג/ג/סמ"ק/אגלי טל: כי הבישול מבטל האפיה. בישול הוי תהליך יותר חזק מאפייה. וזה הענין של טעם מצה בפיו וליכא, דהיינו הבישול ביטל האפיה.

ב. ט"ז (שיח:ו): אין יוצאים במצה שנתבשל כי אין בו טעם מצה. וכיון דבבישול אחר אפייה הבישול נותן טעם אז יש בישול אחר אפייה.

שו"ע (שיח:ה): מצטט הב' שיטות של ראבי"ה ויראים.

2. צלי אחר אפיה

גמ' פסחים: צלי רק מבשל כדי קליפה, אבל בישול מבשל כדי כולה.

אז צלי הוי תהליך פחות חזק מבישול ואפייה.

1) פמ"ג: לפי הט"ז, אסור לצלות דבר אפוי כי יש צלי אחר אפייה משום שנותן טעם. ולכן אם לשים חלה כנגד האש אם הוא יעשה toast.

מרדכי: גם סובר דיש צלי אחר אפיה.

2) מ"א: אין צלי אחר אפייה כי הצלי אינו מבטל האפייה כי צלי פחות מאפייה.

אגלי טל: צליה וחום אותו ענין של חום יבש, ולכן הצליה אינו מבטל האפיה.

רמ"ו: יש לשים חלה ע"ג פלטה ואינם עושים toast ואז אין בעיה של צלי גם לפי הט"ז והפמ"ג.

3. צלי אחר בישול

1) מ"א: יש צלי אחר בישול אע"פ דאין צלי אחר אפייה.

2) שלט"ג: אין צלי אחר בישול, אבל יש בישול אחר צלי.

רמ"ו: לפי הט"ז אין לחלק, ואם יש בישול אחר צלי משום שנותן טעם, אז ה"ה בצלי אחר בישול. אבל לפי האגלי טל, צלי הוא הרמה הנמוכה אז אין צלי אחר בישול אע"פ דיש בישול אחר צלי. אבל יש לאפייה רמה הלכתית ואז יש אפייה אחר בישול, כמו שיש בישול אחר אפייה.

שו"ע (שיח:טו): דבר שנתבשל כל צרכו והוא יבש מותר להניחו כנגד המדורה.

חזו"א: משמע דאין צלי אחר בישול.

ביה"ל: אבל בסעיף ה, פסק השו"ע כמו היראים דיש בישול אחר אפיה, והמ"א סובר דה"ה דיש צלי אחר בישול?

רמ"ו: לפי הט"ז מותר משום דבמניח אצל המדורה אינו נותן טעם. אבל קושית הביה"ל הוא דיש בישול אחר אפיה הוא דין פורמלי, אז כאן למה אינו אסור? אלא י"ל דהשו"ע סובר כמו השלט"ג הנ"ל דאין צלי אחר בישול, אע"פ דיש בישול אחר צלי.

4. בישול אחר צלי אחר בישול

1) פמ"ג: אין בישול אחר צלי אחר בישול, אע"פ דיש צלי אחר בישול, לא נתבטל שם בישול הראשון.

ביה"ל (שיח:ה): לפי הפמ"ג, ה"ה דאין צלי אחר בישול אחר צלי דלא נתבטל שם צלי הראשון.

2) ביה"ל: מסתפק לגבי בישול אחר צלי אחר בישול.

רמ"ו: אם הענין הוא דין פורמלי אז צודק הפמ"ג דאין שם חדש. אבל אם הוא כמו הט"ז אז כאן יש טעם חדש.

ארחות שבת: אבק שנתבשל וכייבש אז יש אפייה, ועכשיו בכוס הוא בישול אחר צלי אחר בישול. ואע"פ שיבוש אינו נותן שם חדש. אז ממ"נ, אין בו שינוי הטעם, ואין בישול אחר אפייה אחר בישול.

פרק ב- בישול בחמה וכלי בישול

א. בישול בחמה

שבת (לט.): בחמה כ"ע לא פליגי דשרי. ובתולדות האור אסור מדאו'. תולדות חמה הוי מח' אם גזרינן תולדות החמה אטו תולדות האור.
שו"ע (שיח:ג): תולדת החמה אסור מדרבנן אטו תולדת האור.
שביתת השבת: ב magnifying glass יש לו ספק כי אינו נתחמם.

למה בישול בחמה מותר?
רש"י (שם): משום דאין דרך בישול בכך.

אחרונים: אבל למה אינו אסור מדרבנן דהוי בישול שלא כדרכו, דהיינו כלאחר יד?
(1) אגלי טל/רא"ן: יש ב' מיני כלאחר יד: א. התוצאה שוה להתוצאה שנעשית כשעושים כדרך. זה כלאחר יד שאסור. ב. המעשה וגם התוצאה שונה, וזה כלאחר יד שמותר לגמרי.
אג"מ: כיון דהמעשה והתוצאה שונים בבישול בחמה, מותר.

(2) רשז"א: יש מח' לגבי חמי טבריה אם מתחלפה על פיתחא דגהינם או לא. האם יש אור מתחתיו ואז הוי תולדות האור או לא. אבל למה הספק אינו אם נחשב דרכו בכך או לא? אלא רואים דהגדרת בישול בתורה היא אש. רק נחשב בישול אם יש אש.
רמ"ן: אפשר דהמקור לרשז"א הוא דבקרוב פסח כתוב "כי אם צלי אש", לעומת מים על האש. אבל כל הבישול תלוי על אש.

1. מיקרו גל

(1) אג"מ: במיקרו גל כיון דעכשיו הוא הדרך לבשל אז אינו נחשב שלא כדרך בישול ואסור מדאורייתא כי דרכו בכך.

(2) רשז"א: במיקרו גל, אפילו אם דרכו בכך, רק הוי תולדות החמה כי אין שם אש. ולכן בחולה, לפי רשז"א מותר לבשל בשבילו במקירו גל.

ואם בישול במקירו גל נחשב בישול עכו"ם תלוי על מח' אג"מ ורשז"א לגבי בישול בחמה.

2. דוד שמש

האם אפשר להשתמש במים שנתחמם בו בשבת? האם Solar panels כתולדת החמה?
(1) אג"מ/הגרי"ד: עכשיו הוי דרכו בכך ואסור מדאורייתא.

(2) רב אלישיב/רב עובדיה/רב צבי פנחס פרנק: לפי רשז"א הוי תולדת החמה משום דאין אש. רב עובדיה: כיון דהוי דרבנן יש לחקור אם הוי פ"ר דלנ"ל, ואפשר דמותר אע"פ דמים קרים נכנסים להדוד שמש.

(3) שש"כ: י"ל דמותר להשתמש בדוד שמש בשבת כי המהרש"ל (מ"א שיח:י) סובר דתולדת החמה אסור רק אם אפשר לאחלופי בתולדת האור, היינו אם הכלי עכשיו בבית ולא בחמה. אבל הדוד שמש יושב כל הזמן בשמש ולא אתי לאחלופי בתולדת האור וי"ל דמותר לגמרי. אבל בסוף הוא חוזר משום דבדוד שמש יש גם אפשרות חשמלי ולא ע"י החמה, ואז אתי לאחלופי בתולדת האור כי אין יודעים אם נתחמם בתולדת האור או בתולדת השמש.

3. חימום ע"י chemicals

גרצ"ש: אסור לחמם הסעודות שנתחמם ע"י chemicals כי הוי תולדות החמה ואסור מדרבנן. ואפשר לאחלופי בתולדות האור כי לא יודעים איך chemicals פועלים. וגם אין לסמוך על המהרש"ל הנ"ל כי הוי דעת יחיד.
- אבל זה רק אסור מדרבנן כי אין זה דרכו בכך כי אין הרבה אנשים משתמשים בבישול דרך זו.

ב. כלי שני

מש' שבת (קמה:): כלי שני אינו מבשל.
תוס': אבל מים בתוך כלי שני כן מבשל מים קרים? כי דופנות מקררות.
ראשונים: אבל למעשה הוי חם?
או"ש/גרי"ד: כלי שני אינו מבשל היינו אין דרך בישול בכך.
רמ"ו: אבל אם הוי דרכו בכך אז כלי שני כן מבשל.

1. יד נכות בו

(1) חיי אדם (מ"ב שיח:מח): רק אומרים כלי שני אינו מבשל אם הוי יד סולדת בו, אבל אם יד נכות בו כן מבשל. כמו שהרמב"ם אומר דא"א לשים מים קרים באמבטיא (שבת מב) כי הוי חם יותר, כיד נכות בו, ואמבטיא הוי כלי שני.
- אבל אפילו אם הוי יד נכות בו, איך דרך בישול בכך?
רשב"א: בהאמבטיא רוצה שהמים קרים יהיו חם, ולא רק שמקרר האמבטיא. וזה דרך בישול בכך באמבטיא.
- ולא שהוא יד נכות בו ולכן חייב.

(2) חזו"א/שביתת השבת: אין חילוק בין יד סולדת בו ליד נכות בו בכלי שני.

2. הגדרת כלי ראשון וכלי שני

כלי ראשון
כלי ראשון היינו הכלי שע"ג האש.
שו"ע (שיח:ט): ומבשל אפי' העבירוהו מהאש כל זמן שיד סולדת בו.
מ"ב (שיח:ד): אבל אם אין יד סולדתו בו אינו מבשל.

כלי שני

מ"ב (שיח:פז): כלי שני היינו הכלי הראשון שבו אחר הכלי ראשון. ומותר אפי' יד סולדת בו.

גרי"ד: היה מחמיר שאם שמו הכלי מרק (soup tureens) בתוך התנורים כדי לחמם אותם אז אינם כלי שני כי אין להם דופנות מקררות.
- אבל אין מבשלים עם כלי מרק, ואז למה אסור, הרי אין דרך בישול בכך והגדרת כלי שני לפי הגרי"ד כנ"ל הוא דאין דרך בישול בכך?
כי הגדרת כלי שני היינו כלי שאין לו שייכות להאש. אבל כאן היו בתוך התנורים אז כן יש להם שייכות להאש.

3. מחזי כמבשל

מש' שבת (מב): מותר לשים תבלין בכלי שני. מדיחין בכלי שני אבל אין שורין.
תוס' (לט): למה רק מדיחין אותו בכלי שני, הרי כלי שני אינו מבשל (שבת קמה:), ולמה אין שורין בכלי שני? ומ"ש תבלין דמותר לשים בכלי שני?
א. ה"ה דשורין אותו, ומדיחין כדי לומר שבכלי ראשון אסור.
ב. אפילו בכלי שני אין שורין משום דמחזי כמבשל. ורק תבלין שהם משום טעם ואין מבשלין אותן לא מחזי כמבשל.

שו"ע (שיח:ד): דבר יבש שלא נתבשל מלפני השבת, אין שורין אותו אלא מדיחין אותו בחמין חוץ מדברים שאינן צריכים בישול והדחתן היא גמר מלאכתן.
מ"ב (שיח:לד-לו): היינו שמערין עליו מכלי שני, אבל אסור לשרותו בכלי שני משום דמחזי כמבשל. ובדברים שנאכלין בהדחת צונן, מותר להדיחן ע"י עירווי כלי שני.
-אז המ"ב מחמיר להענין של מחזי כמבשל כמו תוס'.

4. קיתון בכלי שני

שו"ע (שיח:יג): מותר ליתן קיתון של מים או שאר משקים בכלי שני שיש בו מים חמין, אבל לא בכלי ראשון.

5. קלי הבישול

פת

(1) טור: אסור ליתן פת אפילו בכלי שני שהיד סולדת בו.

(2) שו"ע (שיח:ה): יש ב' דעות לגבי דבר הנאפה בכלי שני.
רמ"א (שיח:ה): נהגו ליזהר מלתת פת בכלי שני שהיד סולדת בו לכתחילה, אבל בדיעבד מותר.
פמ"ג (מ"ב שיח:מז): יש להקל לתת פת בכלי שלישי.

-לכאורה יש ג' שיטות כאן:

- א. מ"א: אסור בכלי שני משום יש בישול אחר אפיה, וחוששין שלחם הוי מקלי הבישול כי אין אנו בקיאים מהו קלי הבישול.
- ב. אסור בכלי ראשון משום יש בישול אחר אפיה, אבל מותר בכלי שני משום דאין חוששין שלחם הוי מקלי הבישול.
- ג. מותר כל הזמן משום דאין בישול אחר אפיה (כמו הראב"ה).
-כאן לפי הרבה ראשונים אין בעיה בכלי ראשון משום דאין בישול אחר אפיה, ומ"מ השו"ע החמיר דוקא כאן.
-אז המ"א מחמיר בכלי שני משום מחזי כמבשל ומשום קלי הבישול.

מלח

שבת: ב' דיעות לגבי מלח.

(1) שו"ע (שיח:ט): מותר לתת מלח בכלי ראשון כיון שהעבירוהו מעל האש.

(2) רמ"א: ויש אוסרים מלח משום שהוי קלי הבישול אפי' בכלי שני, ויש להחמיר. אבל אם עבר ונתן בכלי ראשון, המאכל מותר משום דהמלח בטל.
מ"ב (שיח:עג): אבל זה רק אם אין במלח כדי לתת טעם בלי המלח מאתמול, דהוי זה וזה גורם, אבל בלא"ה אסור משום דמילתא דעבידי לטעמא לא בטל.

שאר דברים

(1) מ"א (שיח:יח): אין אנו בקיאים בקלי הבישול, ולכן יש להחמיר בכל הדברים, כמו שמחמירין לגבי פת. ושמן ומים הוי יוצא מן הכלל.

(2) תזו"א: השו"ע אינו סובר כחומרא הזו משום דאומר דמותר לתת מים או שמן בכלי שני.
-לפי הסברא דכלי שני מותר משום דאין דרך בישול בכך, לכן אין לחשוש אם דבר נתבשל בקלות, מ"מ אין דרך בישול בכך.
רמ"ו: ופת שונה משום דכן דרכו בכך לבשל פת בכלי שני.

למעשה חוששין להמ"א.

ג. מים ושאר משקים בכלי שני

1. מים

שו"ע (שיח:יב): מים חמין בכלי שני, מותר ליתן מים קרים בו.

2. שאר משקים

(1) שו"ע הרב: שאר משקים כמו מים ומותרים.

(2) מ"ב: מחמיר לגבי שאר משקים כמו תה.

שש"כ: חכם אחד- משו"ע (שיח:יג) משמע כמו שו"ע הרב דאינו מחמיר בשאר משקים.

אז מה עם המ"ב, למה זה אינו שו"ע מפורש?

רמ"נ: אין להביא ראייה מהשו"ע משום שהוא אינו מחמיר כהמ"א לגבי כלי שני. אבל המ"ב כן מחמיר כמ"א. ומח' המ"ב ושו"ע הרב היא מהו כוונתו בנותן השאר משקים בהכלי שני, האם הוא כדי לחמם את השאר משקים, וא"כ הוא אסור, או האם הוא כדי לקרר את הכלי שני, וא"כ הוא מותר.

3. הפסק כלי

(1) שש"כ: ואין לחלק בין היכא שנמצאים בכלי שני או ששופכין השאר משקים לתוך הכלי שני, כי בשבת (מ: השמן נמצא בתוך הכלי.

(2) מהרש"א: יש לחלק. הגמ' במ: היינו שהמים בתוך הקיטון. אבל לשפוך המים לתוך הכלי שני אז מחזי כמבשל. ושמן בעין לא שייך ביה למתק.

ארחות שבת: מחזי כמבשל היינו דנראה כמו מבשל, ואין דרך לבשל בהפסק כלי.

רמ"נ: לפי מהרש"א אם זה שם לטעם אינו מבשל אותו. ושמן נראה שמבשל אותו, ולכן אסור, אם לא בהפסק כלי. אבל אם תכלית המשקה כדי לקרר המים חמין אז מותר.
מ"ב/מטבח של שבת: משמע מדבריו שאע"פ ששאר משקים אסורים, היינו רק אם זה מחזי כמבשל. אבל אם הוא בהפסק כלי אז מותר. אבל אם תכלית השאר משקים לקרר המים אז מותר.

4. תה וקפה

(1) אג"מ: מותר בכלי שני משום תבלין דלא מחזי כמבשל ע"פ תוס' הנ"ל.
גרי"ד (נפש הרב): עשה תה בכלי שני משום דיש לו מסורה דתה אינו מקלי הבישול.

(2) או"ז: מקילין לגבי תבלין משום שנותן תבלין גם במשקה קר ואז אינו נראה כמבשל.
רמ"נ: וע"פ זה אין להחמיר בקפה ותה.

(3) ערוה"ש/מ"ב: מחמיר.

למה מחמיר?

א. רב אייזר: הקפה ותה של הגמ' לא היה קלי הבישול. אבל תבלין שלנו הוא כקלי הבישול.
שש"כ: תבלין שלנו granulated, דהיינו דקין מאוד, וכש"כ דנתבשל בכלי שני. אבל להם היה שרשים שלא נתבשל כ"כ.

ב. רב אייזר: תבלין מוסיף להאכל. אבל קפה ותה היינו עיקר האכל.
רמ"נ: כשתבלין אינו האכל העיקרי אינו מחזי כמבשל, משא"כ לגבי קפה ותה שלנו.

5. חלב

מ"ב: מותר לשים חלב בקפה משום דחלב כבר נתבשל וכיון דיש בישול אחר בישול בדבר לח רק חומר בעלמא, אין להחמיר בכלי שני.
רמ"ו: בכלי שני רק מחמירין משום דמחזי כמבשל, אבל אין שמים חלב בקפה כדי לבשלו, אלא לקרר את הקפה. ולכן מותר אע"פ דיש בישול אחר בישול בדבר לח.

ד. כלי שלישי

(1) **אג"מ/מ"ר/אידיר:** יש ענין לעשות תה ע"י כלי שלישי.

(2) **חזו"א/גרי"ד:** אין ענין של כלי שלישי.

מ"ב: אין שמים תה בכלי שני משום מחזי כמבשל וגם משום קלי הבישול. אלא יש לעשות תה ע"י tea essence אע"פ שנצטנן לגמרי, דכיון דיש בישול אחר בישול בדבר לח רק חומר בעלמא, וכלי שני גם חומר אז אין לצרף חומרות. ואינו מזכיר קולא של כלי שלישי, ורק מזכיר כלי שלישי לגבי מצקת.
רמ"ו: הוא אינו מזכיר כלי שלישי לגבי תה כי דרכו בכך בכלי שלישי. ובtea essence, כיון דיש בישול אחר בישול בדבר לח מעיקר הדין, אז אם נצטנן לגמרי אסור בכלי שני, ולכן יש להחמיר להצריך tea essence חם.

ה. עירוי

1. עירוי כלי ראשון

יש ג' שיטות לגבי עירוי מכלי ראשון:
(1) **דעה א' בתוס':** מבשל ככולו ככלי ראשון.

(2) **דעה ב' בתוס':** אינו מבשל ככלי שני.

(3) **שו"ע (שיח"י)/מ"ב:** מבשל כדי קליפה.

2. חימום בקבוק של תינוק ע"י עירוי

(1) **שש"כ:** כיון דהמ"ב פוסק דעירוי מכלי ראשון רק מבשל כדי קליפה, מותר לתת חלב לתוך בקבוק ולערוט עליו מים רותחין מכלי ראשון כדי לבשלו.

(2) **רמ"ו:** ע"פ השביתת שבת מחמירין לכל השיטות, דהיינו שעירוי מבשל לפחות כדי קליפה, ולכן אסור לערוט מים רותחין ע"ג בקבוק של תינוק כדי לחממו כי חוששין דעירוי מבשל ככולו.

אלא, איך מחמין בקבוק של תינוק בשבת? החלב הזה אינו מבושל, ואם שמים אותו בכלי שני כן מחזי כמבשל כי רוצין לבשל החלב?

א. ע"פ מטבח של שבת י"ל דכאן מותר משום שהחלב בקיתון.

ב. **רמ"ו:** כי אין כוונתו שיהיה ליד סולדת בו, ואם הוי יד סולדת בו הוי דבר שאינו מתכוין.

3. אכל שנתבשל ע"י עירוי

(1) ע"פ המ"ב, דבר שנתבשל ע"י עירוי אסור לאכול בדיעבד.

(2) **רמ"ו:** כיון דמחמירין לכל השיטות, אכל שנתבשל ע"י עירוי אינו אסור בדיעבד דאפשר דעירוי אינו מבשל בכלל, ואמרינן לגבי מעשה שבת דהיכא דיש מח' האכל אינו אסור בדיעבד.

ו. כלי שאוב ודבר גוש

1. מצקת

(1) ט"ז: יש לו דין כלי ראשון.

(2) מהרי"ל (מ"ב שיח:פז): יש לו דין כלי שני.

מ"ב: המהרי"ל מודה דאם המצקת יושב בהכלי ראשון עד שמעלה רתיחה אז יש לו דין כלי ראשון כי אין לו דופנות מקררות.

- אבל לא מבשלים בהמצקת?

חזו"א/שש"כ: המהרי"ל מחמיר רק כשהמצקת היה בהכלי כאשר הכלי היה ע"ג האש, ואז יש לו דין כלי ראשון. והט"ז אומר דכל זמן דהכלי שאוב מן הכלי ראשון שהיה על האש יש לו שייכות להאש.

2. דבר גוש

(1) רמ"א: דבר גוש כמו כלי שני.

(2) מהרש"ל/מ"א/מ"ב (שיח:סה): יש לו דין כלי ראשון משום דלא מקבל הצורה של הכלי שני, ואין לו דופנות מקררות.

מהו יסוד המח'?

א. חוות דעת: המח' היא האם עדיין יש לו שייכות להאש. המהרש"ל סובר דדבר גוש שייך להאש לעולם, אבל הרמ"א סובר דאין לו השייכות להאש. וזה כמו המח' לעיל לגבי מצקת. המהרש"ל סובר כמו הט"ז, והרמ"א כהמהרי"ל.

- אבל הרמ"א מחמיר לגבי מצקת?

ב. רמ"א: אין המחלוקתים קשורות. הרמ"א מחמיר לגבי מצקת משום דיש לה שייכות להאש, משא"כ לדבר גוש שאין לו שייכות להאש.

ז. הגסה

שבת (יח): אם הגיס הקדירה חייב.

1. במבושל כל צרכו

(1) שו"ע (שיח:יח): אסור להגיס ולהעלות אכל מן הקדירה כשאינו מבושל כל צרכו. אבל אם נתבשל כל צרכו מותר.

מ"ב (שיח:קיד-קטו): אסור משום דממהר הבישול. אבל אם נתבשל כל צרכו מותר דאין בישול אחר בישול. וגם אסור להסיר הכיסוי של קדירה שאינה מבושלת דכשחוזר הכיסוי להקדירה ממהר הבישול.

(2) כלבו/רמ"א (שיח:יח): אסור להגיס אפי' בדבר שמבושל כל צרכו.

שעה"צ (שיח:קמח): אם הוא מבושל כל צרכו, מהו האיסור?

א. גרי"ד: הגסה הוא מצרכי הבישול.

2. אג"מ: אפשר דיש פינה אחת מן התבשיל שעדיין לא נתבשלה, ובהגסה יבשל אותה.

-נ"מ בין הגרי"ד ואג"מ:

א. קדירה שלא ע"ג האש. לפי אג"מ עדיין יש חשש שיבשל בהגסה, אבל לפי הגרי"ד אינו נחשב מצרכי הבישול שלא ע"ג האש.

ב. להעלות האכל מן הקדירה בלי הגסה. לפי הגרי"ד אינו נחשב מצרכי הבישול.

מ"ב/חזו"א: הכלבו רק חומרא.

ולכן קדירה שא"א להרים מן האש, מותר להעלות האכל אפי' ע"ג האש. ואשפר דה"ה crock pot דא"א להחזיר משום תוך.

2. סגירת הדלת של תנור

1) שו"ע (רנד:ד)/רמ"א (רנט): דבר שלא נתבשל כל צרכו שהוא בתנור, ובסגירת דלת התנור ימהר הבישול, אסור לסגור.

Shabbos Kitchen/שביתת השבת: וה"ה בדבר שנתבשל כל צרכו כמו חומרת הכלבו.

2) אחרונים אחרים: כיון דמותר לשים דבר שנתבשל כל צרכו קדירה ע"ג קדירה, או להחזיר כיסוי לקדירה שנתבשלה כל צרכה, ה"ה לסגור דלת של התנור.

3. קדירה שלא ע"ג האש

1) ב"י (מ"ב שיח:קיג): מותר בנתבשל כל צרכו.

2) אליה רבה: אסור.

3) מ"ב (שיח:ק"ז): אפי' לחומרת הכלבו, שלא ע"ג האש והעלה בלי הגסה, מותר.

פרק ג – שהייה

א. גדר איסור שהייה – מח' חנניה ורבנן

שבת (יח): אין למלא קדירה בע"ש וישים ע"ג אש גזירה שמא יחתה בגחלים.
שבת: חנניה- אם מבושל כמאכל בן דרוסאי אז מותר משום שלא יחתה בגחלים. רבנן- אם הדבר מבושל כל צרכו אין איסור שהייה כי לא יחתה בגחלים. ויש ב' דעות אם לפי רבנן רק מותר אם מצטמק ורע לו כי רק אז אין חשש של חתיית גחלים.

(1) שו"ע (רנג:א): פוסק כרבנן דרק אם מבושל כל צרכו אין איסור שהייה, וגם שצריך להיות מצטמק ורע לו.

(2) רמ"א: המנהג להקל כחנניה שאם הוי רק כמאכל בן דרוסאי מותר לשהות ע"ג אש אפ"י אינה גרופה או קטומה.
מ"ב (רנג:לז): כיון דראוי לאכילה ע"י הדחק, ליכא למיחש לחיתוי גחלים דהוי חיתוי בחנם. ורק צריך גרופה או קטומה היכא דמחזי כמבשל כגון בהחזרה או באינו מאכל בן דרוסאי.

רא"ש: המנהג לקולא כי כלל ישראל אדוקין במצות עונש שבת, אז רוצים שהאכל יהיה טרי מאוד.
א. ביה"ל: משמע מהרא"ש שסברת הרמ"א רק משום שא"א שכלל ישראל ינהג באופן אחר. אבל אם אדם יכול להחמיר אז נכון להחמיר כרבנן.
רב איידר: משמע מלשון ביה"ל שרק מחמיר לרבנן שצריך מבושל כל צרכו, אבל לא שגם צריך להיות מצטמק ורע לו.

ב. חזו"א: הרמ"א אינו לימוד זכות, אלא הוא סברת היתר. רוצים שכלל ישראל יהיה אדוקים במצות עונש שבת, ואין צריכים להחמיר. אלא פוסקים כחנניה.

ב. שהיית דבר חי מיד לפני שבת

שו"ע (רנג:א): מותר לתת חתיכת בשר שאינו מבושלת כלל ע"ג האש משום שאין חשש שיחתה הגחלים למחר את הבישול כי לא יהיה מוכן לסעודת ליל שבת.
מ"ב (רנג:י-יא): אבל רק מותר מיד קודם שבת. ואם רק הוחם מבעוד יום, ג"כ מותר לשהותו.
מ"ב (רנג:ט): זה רק לגבי בשר דאינו נבשל במהירות, אבל אין היתר בירקות שנבשלים במהירות.

יש כמה סיבות לא לסמוך על היתר זה:

(1) מ"א: זה רק אם אינו מבושל כלל לפני שבת.
שביתת שבת/חזו"א: אבל כיון דאנו מקבלים שבת 18 דקות לפני שבת, אז הוי מבושל קצת לפני שבת ואין היתר.

תפארת שמואל: אבל התחלת השבת תלויה על זמן קבלת שבת שלך ולא על זמן התחלה שבת האמיתית?

(2) רב הענקין: כלי בישול שלנו מבשלים יותר מהר.
-יש שמקילים crockpots שאינן מבשלים מהר יש להקל.
גרצ"ש/רב וויליג: אבל גם בcrockpots שלנו דברים נבשלים מהר ברמה הגבוהה.
ופה

ביה"ל (רנג:א): יש להקל אם החליט שלא לאכול התבשיל הזה בליל שבת.
רמ"ו: אין להקל בזה.

ג. גרופה או קטומה

מש' שבת: מותר לתת דבר שאינו מבושל בכירה אם האש גרופה (הסרת הגחלים) או קטומה (כיסוי הגחלים). אבל אין היתר בתנור.
רמ"א (רנג:א): תנורים שלנו כמו כירות שלהם, ולכן יש ההיתר בתנורים שלנו.

1. גדר ההיתר

(1) רשב"א/רעק"א: ההיתר של גרופה או קטומה רק אם הוא מבושל כמאכל בן דרוסאי, דבלא"ה חוששין דיגיס הקדירה.
-ולפי"ז לשים ע"ג בלא"ך לא יועיל אא"כ מבושל כמאכל בן דרוסאי.

(2) רוב פוסקים/גרצ"ש: אין הכל מחמירים לזה.
-ולכן הבלא"ך יועיל.

2. סברת קטומה

מהו סברת ההיתר של קטומה (כיסוי הגחלים)?
(1) ר"ן: היכר שלא יחתה הגחלים.
מ"ב (רנג:ד): רק צריך כיסוי אפר כל שהוא מלמעלה. כיון דגילה דעתו דלא בעי לגחלים סגי דלא יחתה.
(2) רש"י: ממעט חום של הגחלים.

3. בלא"ך

שו"ע (רנג:ג): שימת קדירה ריקנית ע"ג האש מתיר החזרה.
מ"ב (רנג:פא): קדירה ריקנית כמו גרופה וקטומה.
-זהו המקור לבלא"ך, השתמשות כלי להיתר גרופה או קטומה.

אבל האם בלא"ך ממעט החום, כשיטת רש"י במטרת קטומה?
(1) אג"מ/מש"כ: פוסקים כמו הר"ן ורק צריך להיות היכר.

(2) תזו"א: לא, ורק מקילים כמו השו"ע דמשתמשים בקדירה ריקנית דהיא ממעט החום, אבל בלא"ך אינו ממעט החום.

Tin Foil

האם יכולים להשתמש tin foils להיות בלא"ך?

(1) מטבח של שבת: רשז"א- זה רק לגבי קדירה ריקנית, אבל tin foil פחות דק ואינו כגרופה וקטומה.

(2) אבל לפי הר"ן יש להקל ב tin foils.

4. מכוסה כל הזמן

אם הוא מכוסה כל הזמן ומבשלים בו בחול אינו נחשב כגרופה וקטומה כי אין זה היכר. צריך להיות כיסוי נבדל בשביל שבת.

5. Non-Adjustable Hotplate

(1) רצ"פ/אג"מ/רשז"א: אם א"א לשנות השלהבת, אז הוי כגרופה וקטומה כי א"א לחתות בגחלים.

(2) ר' אלישיב/ר' ראובן פיינשטיין בשם אביו: אין זה כגרופה וקטומה משום דאינו מכוסה.

נ"מ- אם מותר לשים מים במיחם מיד לפני שבת. אם דבר שא"א לשנות הוי כגרופה וקטומה, אז מותר. ואם לא, אסור משום שהייה.

6. כיסוי ידית

(1) אג"מ: עיקר הדין של קטומה הוא שהלהבת עצמה מכוסה, אבל יש לכסות הידית ג"כ.

(2) רב אהרן קטלר: עיקר הדין הוא שידית (knob) מכוסה דבזו יחתה הגחלים. נ"מ- כיסוי בתנורים. לרב משה קשה לכסות השלהבת התנור, אבל לרב אהרן רק צריך לכסות הידית.

7. הסרת הידית

(1) רשז"א/רמ"ו: אינו מועיל.

(2) רב וואסנר: כן מועיל.

8. כיסוי ע"י מדבקה

רמ"א (רנד:א): טח בטיט הוי כגרופה וקטומה. ארחות שבת/רמ"ו: ולכן מותר לשים מדבקה על הידית שא"א להפוך הידית בלי להסירו דהוי כמו טח בטיט. זהו ההיתר בwarming drawer או hot box.

ד. שהייה בסמיכה

שו"ע (רנג:א): אפי' אינה גרופה וקטומה מותר לסמוך לה. מ"ב (רנג:טו): לכ"ע שהייה בסמיכה מותרת.

פרק ד - הנחה בתחילה והחזרה

א. הנחה בתחילה

אם היה הקדירה ע"ג האש ע"ש בין השמשות ולא אבד הקשר לשהייה, אז יש דין של החזרה. אבל אם אבד הקשר לשהייה ראשונה הוי כהנחה בתחילה.

מהו האיסור?

(1) ר"ת: שמא יחתה בגחלים.

(2) ר"ן/מ"ב (שיח:צח): דמחזי כמבשל.

(3) רמ"ן: אע"פ דהחזרה אסורה משום דשמא יחתה בגחלים, הנחה בתחילה אסורה משום דמחזי כמבשל.

הנחה בתחילה בסמיכה

שו"ע (שיח:טו): מותר בדבר יבש בנתבשל כל צרכו אפי' במקום שיד סולדת בו.

רמ"א: ביבש אפי' נצטנן לגמרי, ובלח מותר אם לא נצטנן לגמרי.

מ"ב (שיח:צד-צה): דבסמיכה אינו מחזי כמבשל. וצריך להרחיק קצת משום היכר ואז אין חשש חיתוי גחלים.

ב. טעם איסור החזרה

למה החזרה אסורה?

(1) ר"ן: דמחזי כמבשל.

(2) ר"ת (ספר הישר): כי כשנצטנן יש חשש שמא יחתה בגחלים כדי לחמם אותו.

ג. תנאים של החזרה המותרת

אם לא היה ע"ג האש בע"ש או אבד הקשר לשהייה, נחשב הנחה בתחילה, דאסור אפי' בגרופה או קטומה. ה' תנאים של החזרה המותרת (בשו"ע ורמ"א רנג:ב):

1. גרופה או קטומה

מותר להחזיר לאש שהוא גרופה או קטומה.

-להר"ן מותר דאינו מחזי כמבשל, ולר"ת אין חשש של חיתוי גחלים.

2. מבושל כל צרכו

זה ענין של בישול דמחמירים כהרמב"ם.

3. עודנו חם

(1) גר"א (מ"ב רנג:נד): הדין הזה רק בדבר לח שאם נצטנן לגמרי נחשב כבישול כמו הרמ"א. גר"ד: מקיל.

(2) מ"א (רנג:לו): זהו דין בקשר לשהייה, וה"ה בדבר יבש. הרבה מקילים כהרמ"ב.

4. לא הניחו ע"ג קרקע – עודו בידו

שבת: אם הניחו ע"ג קרקע, אבד הקשר לשהייה ואינו נחשב החזרה אלא הנחה בתחילה. מ"ב (רנג:נה): כיון דבטלה השהייה, מחזי כמבשל.

מהו נחשב ע"ג קרקע?
(1) שו"ע (רנ"ג:ב): הניחו ע"ג קרקע היינו ע"ג קרקע ממש.

(2) רמ"א: צריך להיות עודנו בידו אע"פ דאינו ע"ג קרקע.

אחרונים: עודנו בידו אפי' אם הוא מונח על ספסל.

Countertops

(1) רשז"א/ר' אלישיב: countertops כספסל.

(2) אחרים: countertops כקרקע משום דאין מניחים דברים על קרקע.

5. דעתו להחזיר

מהו דעתו להחזיר?

(1) רעק"א: מקיל בסתם דעת, רק צריך שלא יהיה דעת שלא להחזיר.

(2) רב ש"ך: מחמיר בסתם דעת, צריך דעת להחזיר.

נ"מ- אם הגביה בטעות או נפסק הelectricity.

דעתו להחזיר ועודו בידו או רק אחד מהם?

שבת: יש ב' דיעות אם צריך גם לא הניחו ע"ג קרקע וגם דעתו להחזיר או רק אחד מהם כדי שיהיה קשור לשהייה ולהיחשב החזרה.

לכתחילה יש להחמיר להצריך לא הניחו ע"ג קרקע ודעתו להחזיר.

ביה"ל: אם עודו ביד אע"פ דאין דעתו להחזיר, בדיעבד מותר להחזיר משום דדעתו להחזיר הוי ב' לשונות בגמ'.

אבל אם הניחו ע"ג קרקע אסור להחזיר.

ביה"ל: אם דעתו להחזיר והניחו על ספסל ולא ע"ג קרקע ממש, כמו השו"ע, יש להקל.

כשהיה ע"ג האש ע"ש

(1) ר"ן: אם היה ע"ג האש ע"ש אין צריך לא הניחו ע"ג קרקע ודעתו להחזיר, אלא יש לו הקשר לשהייה. אבל צריך שיהיה חם.

(2) רמ"א: טוב להחמיר.

(3) תזו"א/רמ"ו/גרצ"ש: הר"ן מבוסס על טעות, וחייב להחמיר, אבל מקילין בדיעבד. גרי"ד: מקיל כהר"ן.

רמ"ו: דין של הר"ן רק שיהיה נחשב החזרה, ולכן צריך גרופה או קטומה, ולתוכו אסור.

ג. החזרה בסמיכה

שבת: מהו לסמוך דבר להאש אבל לא ע"ג האש? מותר.

ראשונים: הגמ' מיירי בשהייה בסמיכה דמותר, אבל מה הדין לגבי החזרה בסמיכה?

(1) רי"ף: החזרה בסמיכה אסורה.

(2) תוס': החזרה בסמיכה מותרת.

אור שמח: הרי"ף סובר דאסור דמחזי כמבשל. אבל תוס' מקילין משום דאין חשש חיתוי גחלים כשהתבשיל סמוך להאש ולא ע"ג האש.

שו"ע (רנג:א): אפ"ל אינה גרופה וקטומה מותר לסמוך לה.
רעק"א: לפי סברה ראשונה בשו"ע רק שהייה בסמיכה מותרת, אבל החזרה בסמיכה אסורה.
דגמ"ר: החזרה בסמיכה מותרת לכולי עלמא.

רמ"ו: למעשה אנו מקילין בהחזרה בסמיכה משום דסוברים דהחזרה אסורה משום שמא יחתה בגחלים.

מ"ב (רנג:טז): סמיכה מותרת אפ"ל לא נתבשלה שלישי.
מ"ב (רנג:יז): סמיכה מותרת אפ"ל אם במקום דיד סולדת בו.

עודו בידו ודעתו להחזיר

האם צריך עודו בידו ודעתו להחזיר לגבי סמיכה לפי תוס' דסמיכה מותר?
(1) רעק"א (מ"ב רנג:טו): הנחה בתחילה בסמיכה אסורה, וצריך עודו בידו.

(2) דגמ"ר: הנחה בתחילה מותרת בסמיכה היכא שהקדירה עדיין חם ומבושל כל צרכו.

א. רמ"ו: יש לפסוק כרעק"א דהנחה בתחילה הוא ענין של מחזי כמבשל.
ב. גרצ"ש: יש לפסוק כדגמ"ר משום דהנחה בתחילה אסורה משום שמא יחתה בגחלים ובסמיכה אין חשש.

ד. החזרה בע"ש

דבר שהיה לו שהייה בע"ש ונתבשל כל צרכו, אבל נתקרר ורוצה לשים ע"ג האש מיד לפני שבת, שאם היה קר לא היה לו זמן להיות חם.

(1) תוס' רא"ש (מ"ב רנג:ע): אסור דחזיר גם בשבת ובשבת אסור דשמא יחתה הגחלים, וכולא חדא גזירה. גר"א/מ"ב (רנג:עב): איסור החזרה זה רק לענין דבעינן גרופה או קטומה, אבל לא בעינן עודו בידו ודעתו להחזירה לחזרה בע"ש.
גרצ"ש: החזרה בע"ש הוא ענין של שהייה בע"ש לגבי דברים מבושלים, ולכן רק צריך גרופה או קטומה ואין צריך דעתו להחזיר ועודו בידו.

(2) רש"י/ר"ן: מותר דאין ענין של מחזי כמבשל בע"ש.

אור שמח: מח' הר"ן ור"ת היא לשיטתם הכא.

רמ"א (רנג:ב): טוב להחמיר שלא לעשות זה שאם קר לא יהיה לו זמן להתחמם.
רמ"ו: כיון דהשו"ע אינו מביא איסור החזרה בע"ש, הוא פוסק כהר"ן לגבי החזרה. אבל הרמ"א פוסק כמו ר"ת.

החזרה בסמיכה בע"ש

רמ"א (רנג:ב): מותר.

ה. החזרה לאש אחר

שבת: פינה ממיחם למיחם מהו? האם הוא החזרה או נתינה מחדש?
מח' ראשונים בזה.
(1) מ"א: מחמיר.

(2) רמ"א (רנג:ב): מותר.
מ"ב (רנג:סב): מקיל אפי' בהבלה מרובה בכירה בשניה.

ו. נתינת מים ממיחם לתבשיל בשבת

(1) ר' יונה/שו"ע (רנג:ד): יש למחות להטמין מים מע"ש כדי לתת בתבשיל בשבת.

(2) מ"ב (רנג:פד): רק אסור משום דחוששין שהמים שהטמין אינו חם ונצטנן ולכן כשנותן בתבשיל יבשל המים עוד פעם. אבל אם המים עדיין חם, שעדיין על האש, מותר לתת בתבשיל אחר. ולכן מותר לתת מים ממיחם לתוך crockpot.

רשב"א/ב"י: חוששין דכשנותן המים להתבשיל, יגיס התבשיל.
רב איידיר: לכן כששופכין המים לתוך crockpot שפוך בנחת.

שש"כ: מקיל לתת המים לכלי ולשפוך מהכלי לתוך crockpot.
רב איידיר/רשז"א: אפשר דכשנותן המים לכלי שני, אין עוד קשר בין ההחזרה לשהייה. אלא ישפוך מהמיחם לתוך crockpot.
-אבל יש בעיה בזה אם אסור להחזיר crockpot שהוא תוך.

ז. החזרה לתוך תנור

שו"ע (רנג:ב): החזרה אסורה לתוך תנור אע"פ שהוא גרופה או קטומה.
מ"ב (רנג:נח): אע"פ דהחזרה אסורה משום שמא יחתה, החזרה לתוכו אסור משום דמחזי כמבשל, ולכן גרופה או קטומה אינה מועלת.

(1) רב אהרן קטלר/רב איידיר: זה רק משום בימים אלו עיקר הבישול היה בתוך התנור, ולכן מחזי כמבשל. אבל בזמנינו עיקר הבישול גם ע"ג stove ולכן אין חומרא של תוכו, וגרופה או קטומה מועילין לתנור.

(2) אג"מ/רמ"ו: עדיין יש חומרא של החזרת תוכו משום דבשול דמכוסה אבל בתנור כיון כרב הבלי מחזי כמבשל.

Crockpot .1

רמ"ו: אסור להחזיר crockpot שהוא נחשב כתוכו.

Warming Drawer .2

רמ"ו: יש להקל בwarming drawer משום דחומרת תוכו היא דמחזי כמבשל, אבל אין מבשלים בwarming drawer. אבל צריך דיהיה גרופה או קטומה. צריך tin foil למטה, ונראה אפילו כשסגור וגם כיסוי הידית שהוא טח בטיט.

ח. אמירה לנכרי

(1) רמ"א (רנג:ה): כשהחזרה אסורה, אסורה לשאול לנכרי להחזיר.
-אבל למה אינה מותרת משום שבות דבשות במקום עונש שבת?

- א. מ"ב: אסורה רק היכא דיש חשש דהנכרי יעבור על בישול דאורייתא.
 ב. חזו"א: החזרה היא איסור מצב שמא יחתה בגחלים, וגם היכא דהנכרי יחזיר להאש, יש חשש דהיהודי יחתה בגחלים.
 גרצ"ש: פוסק דאסור כמו החזו"א.

(2) ביה"ל: יש ב' דיעות אם מותר.

רמ"ו: המח' היא לגבי טעם איסור החזרה. אם החזרה אסורה משום שמא יחתה בגחלים, אסור לומר לנכרי להחזיר, כמו החזו"א. אבל אם הוא אסור משום מחזי כמבשל, מותר ע"י נכרי משום שבות דשבות.

(3) רמ"ו: אם הוא גרופה או קטומה (כגון בלא"ך), הנחה בתחילה מותרת ע"י נכרי משום דאין חשש דיחתה בגחלים ורק מחזי כמבשל, וע"י נכרי היא שבות דשבות במקום עונג שבת.

ט. שעון שבת לאש

(1) חזו"א: אסור להחזיר לתנור או אש אע"פ דעכשיו אין שם אש ורק אח"כ יהיה אש ע"י שעון שבת משום דהוא איסור מצב דשמא יחתה בגחלים אח"כ. אבל מותר לתת בע"ש בגרופה או קטומה כשיהיה אש רק בשבת ע"י שעון דאז הוא נחשב שהייה.

(2) רמ"ו: בגרופה או קטומה מותר גם בהחזרה משום דאינו מחזי כמבשל ואין בעיה של גרופה או קטומה.

י. קדירה ע"ג קדירה

1. גדר ההיתר

שו"ע (רנ"ג:ה): אפ"ל בהנחה בתחילה בשבת, מותר לתתו בקדירה ע"ג קדירה שע"ג האש.

שו"ע (רנ"ג:ג): רק מקיל לגבי החזרה, אבל הנחה בתחילה אסורה.

מהו בהסתירה?

(1) מ"א/מחצית השקל: יש חילוק בין דבר לח ודבר יבש. בדבר לח הנחה בתחילה אסורה משום דאפשר שנצטנן לגמרי ואפ"ל בקדירה ע"ג קדירה יעבור על מלאכת בישול. אבל בהחזרה אין חשש דיעבור על מלאכת בישול. אבל דבר יבש אפ"ל בהנחה בתחילה מותרת.

(2) פמ"ג/ביה"ל: יש חילוק בין קדירה ריקנית לקדירה מליאה. אפ"ל הנחה בתחילה מותרת ע"ג קדירה מליאה. אבל רק החזרה מותרת ע"ג קדירה ריקנית.

א. רמ"ו: אבל מהפמ"ג רנט משמע דשהייה אסורה ע"ג קדירה מליאה? אלא השו"ע לשיטתו דהחזרה והנחה בתחילה אסורה משום מחזי כמבשל, ואינו מחזי כמבשל בקדירה מליאה. אבל שהייה אסורה משום שמא יחתה בגחלים ויש חשש זו אפ"ל בקדירה מליאה דאין היכר שלא יחתה. ולכן בשהייה צריך קדירה ע"ג קדירה מליאה ע"ג בלא"ך.

ב. מ"א/שו"ע הרב: קדירה מליאה כן מזכיר שלא יחתה בגחלים, ולכן אין צריך גם בלא"ך.

2. סברת ההיתר

מהו סברת ההיתר של קדירה ע"ג קדירה?

(1) רשב"א (ר"ן): משום דאין מחזי כמבשל בקדירה ע"ג קדירה.
 רב עובדיה: ההיתר של קדירה ע"ג קדירה הוא שאין מבשלין בקדירה ע"ג קדירה, ולכן אינו מחזי כמבשל.

(2) רמ"ו: ההיתר של קדירה ע"ג קדירה הוא שנראה שמבשל התבשיל שלמטה.

3) גרצ"ש: ההיתר דקדירה ע"ג קדירה הוא כחזו"א דאינו ע"ג האש כמו בסמיכה. וזה למה הפמ"ג אומר דצריך קדירה מליאה, דהתבשיל שלמטה מחמם התבשיל שלמעלה. מ"ב (רנג:פא): מותר דהוי כגרופה או קטומה.

3. בלא"ך מקדירה

1) רב עובדיה: ע"פ הסברה דההיתר הוא שאין מבשלין בקדירה ע"ג קדירה, ה"ה בבלא"ך שהוא קדירה שאין בנ"א מבשלים בו. ולכן הנחה בתחילה מותרת ע"ג בלא"ך.

2) שש"כ: בלא"ך אינו קדירה אלא אש גרופה או קטומה. אלא צריכים קדירה ממש.

3) רמ"ו: יש להחמיר משום דאינו נראה שמבשל מה שלמטה.

4) גרצ"ש: מותר דאינו נחשב ע"ג האש.

4. Steam Table

אג"מ: הנחה בתחילה אסורה ב steam table.
רמ"ו: דהתם אינו נראה שמבשל התבשיל שלמטה דהכל יודעים דמבשל מה שלמעלה.

5. ע"ג מעזיבה שעל התנור

1) מ"א (מ"ב רנג:פא): מותר דהוי המעזיבה כמו קדירה. ובהכרא מותר אפ"ל הנחה בתחילה.

2) מהרי"ל: צריך דף ע"ג המעזיבה להכרא.

6. פלטה

1) רמ"ו: אין חשש שמא יחתה בגחלים בפלטה דאין מבשלים עליו. ואם מכוסה tin foil או non-adjustable דאין חשש שיחתה בגחלים, יש להתיר אפ"ל הנחה בתחילה.

2) רב צבי פסח פרנק: non-adjustable רק גרופה או קטומה, אבל עדיין צריך עודו בידו ודעתו להחזיר, ולכן יש להחמיר.

יא. החזרה לתנור שאפו בו מבעוד יום

1) כל בו/רמ"א (רנג:ה): י"א דמותר כדי להתחמם התבשיל אם לא נצטנן לגמרי משום דרק נשאר בו הבל מועט.

מ"ב (רנג:צ-צא): דלא מחזי כמבשל. אבל משמע דאם הטמינו בו חמין מבערב דנפיש הבל, אסור. ואם נצטנן לגמרי אסור משום בישול שמא יגיע ליד סולדת בו.

2) מ"א/רמ"א (רנג:ה): יש מחמירים בזה אם חום התנור יד סולדת בו.
מ"ב (רנג:צב): דחזרה לתוך תנור לעולם אסור. אבל רק אם יש חום בתנור דיד סולדת בו.

יב. הנחה ע"ג דבר הטמון

1) שו"ע (שיח:ו): מותר אם עדיין יד סולדת בו.

2) מ"ב (שיח:ט): לפי הרמ"א לא בעינן שיהיה יד סולדת בו, רק שלא נצטנן לגמרי.

האם צריך שיהיה נתבשל כל צרכו?

1) ט"ז (מ"ב שיח:ג): לא משום דלא יבוא לידי בישול גמור.

(2) מ"ב: כן.

יג. הנחה ע"ג מיחם

דהיינו על דבר שע"ג האש

1. דבר לח שעדיין חם ונתבשל כל צרכו

(1) מ"ב (שיח:נה): מותר משום דהקדירה שע"ג האש היא היכר ואינו מחזי כמבשל וג"כ הוי כגרופה וקטומה.

(2) אסור.

שו"ע (שיח:ז): ב' דיעות.

2. דבר יבש שנתבשל כל צרכו אע"פ שנצטנן

(1) שו"ע (שיח:ח)/אליה רבה/גר"א: דינו כסמיכה ומותר רק באופן שסמיכה מותרת.

מ"ב: והטעם כנ"ל בדבר לח.

(2) דינו כמניח ע"ג האש ואסור.

יד. חימום

1. חימום בסמיכה

שו"ע (שיח:יד): מותר לתת קיטון של מים או שאר משקים סמוך לאש להפיג צינתן, אבל רחוק מהאש שא"א להחתמם ליד סולדת בו.

רמ"א: וה"ה בדברים שנאכלין כמו שהן חיינן שאסור כ"כ סמוך.

מ"ב (שיח:צא): אבל כל דבר מותר רחוק מן האש כשו"ע.

2. הפשרה

(1) שו"ע (שיח:יז): אסור ליתן צונן להפשיר כל שהמיחם חם כל כך שאם היה מניחו שם הרבה יבוא לידי בישול יד סולדת בו.

(2) מ"ב (שיח:קח): לפי הרמ"א יש להקל במבושל כל צרכו ולא נצטנן לגמרי.

פרק ה – הטמנה

א. דבר שאינו מוסיף הבל

שו"ע (רנז:א): אין טומנין בשבת אפי' בדבר שאינו מוסיף הבל. ודוקא בצונן או נצטמק ויפה לו, אבל עומד בחמימותו כשעה ראשונה מותר.
מ"ב (רנז:א): א. שמא ימצא קדירתו צוננת וירתיחה וחייב משום בישול, ב. או אפי' למ"ד דאין בישול אחר בישול, יחתה בגחלים וחייב משום מבעיר.
מ"ב (רנז:ז-ח): לכתחילה אסור אפי' מצטמק ורע לו. ובעומד בחמימותו מותר דלא אהני מעשיו.

ב. דבר המוסיף הבל

שו"ע (רנז:א): אין טומנין בדבר המוסיף הבל אפי' מבעוד יום.
מ"ב (רנז:ה): שמא יטמין באפר שיש בו גחלים ויחתה.
פמ"ג: ואפי' קודם חצות אסור.

ג. ספק חשיכה

שו"ע (רנז:א): טומנין בספק חשיכה.

ד. הטמנה למוצא"ש

- 1 רמ"א (תרט): אין טומנין לצורך מוצא"ש.
- 2 מ"א: זה רק חומרא.
- 3 לבוש/אליה רבה (מ"ב רנז:ד): מותר.

ה. הטמנה בע"ש לצורך יום

מרדכי: מותר להטמין בע"ש לצורך מחר בדבר המוסיף הבל.
מ"ב (רנז:יא): דטעם הגזירה בדבר המוסיף הבל הוא שיכוא להטמין באפר שיש בו גחלים ויחתה, ובצורך מחר לא יחתה דיבשל כל הלילה.
רמ"א (רנז:א): בדיעבד יש לסמוך על המרדכי ובלבד שלא יהא רגיל לעשות כן.

ו. בנתבשל כל צרכו ודבר חי

- 1 שו"ע (רנז:ב,ז): אפי' בנתבשל כל צרכו ומצטמק ורע לו, אסור להטמין אפי' בדבר שאינו מוסיף הבל.
מ"ב (רנז:יג): אבל מותר בדיעבד.
מ"ב (רנז:לג): ולא דמי לשהייה דמותר בנתבשל כל צרכה משום דסתם הטמנה למחר וצריך חתוי טפי שלא יתקרה התבשיל, ואפי' הטמין לצורך לילה, לא פלוג.
- 2 רמ"א (רנז:ז): יש מקילין בנתבשל כל צרכה ובדבר חי לגמרי, אבל אין לנהוג כן בשאר מקומות.
מ"ב (רנז:לה): דעה זו רק מקיל בדבר שמוסיף הבל ומבעוד יום.
מ"ב (רנז:יא): לדעת המרדכי בענין צורך מחר, מותר להטמין לצורך לילה בדבר המוסיף הבל בנתבשל כל צרכו דאין חשש שמא יחתה בגחלים.

ז. הטמין בע"ש ונתגלה

שו"ע (רנז:ד): אם הטמין בע"ש ונתגלה משחשיכה, מותר לחזור ולכסותו.
מ"ב (רנז:כה): דוקא נתגלה משחשיכה, אבל אם נתגלה מבעוד יום אסור לכסותו בשבת.

ת. הנחה ע"ג אש

שו"ע (רנג:א): הניח קדירה ע"ג אש הוי הטמנה.
מ"ב (רנג:מו): דהיינו שהוי ע"ג אש ממש שהוא שהייה וגם הטמנה.

ט. פתוח מלמעלה

רמ"א (שם): אם פתוח מן הצד אינו הטמנה, וגם אם פתוח רק למעלה לא הוי הטמנה.
פמ"ג: כהרמ"א אומר דאם פתוח רק למעלה לא הוי הטמנה, האם זה רק אם פתוח הראש או גם כתליו מלמעלה?
וזה הענין של crockpot, דפתוח רק למעלה.
(1) אג"מ: כיון דפתוח למעלה, מותר.
(2) רשז"א: צריך להיות פתוח גם בכתליו. ולכן יש שמגביהין אותו קצט כדי שכתליו יהיו פתוחות.

י. בכלי שני

שו"ע (רנז:ה): מותר להטמין בכלי שני בדבר שאינו מוסיף הבל.

יא. דבר צונן

שו"ע (רנז:ו): מותר להטמין דבר צונן בדבר שאינו מוסיף הבל כדי שלא יצטנן ביותר או כדי שתפיג צינתו, אבל בדבר שמוסיף הבל, אסור אפי' מבעוד יום.

יב. מתנור להטמנה

רמ"א (רנג:ב): י"א דאם הוציא מאכל מן התנור בשבת אסור להכניסו בכרים ובכסתות.
מ"ב (רנג:סט): דהוי תחילת הטמנה ואין טומנין אפי' בדבר דאינו מוסיף הבל. ומה שהיה בתנור לפני כן ענין אחר הוא. ולכן אסור אפי' אם היה המאכל חם ורותח.

יג. סתימת פי הקדירה

מ"ב (רנג:סח): כתבו אחרונים דבמקום דמותר להחזיר מותר לסתום פי הקדירה, ולא חשיב הטמנה.

יד. אופן הטמנה

שו"ע (רנז:ח): אם אין הבגדים נוגעין בקדירה אינו קרוי הטמנה.

פרק ו- מעשה שבת

א. הנאה מהאכל במלאכות דאורייתא

1) שו"ע (שיח:א): המבשל בשבת במזיד אסור לו לעולם, ולאחרים מותר לאחר השבת מיד. ובשוגג, אסור לכל בו ביום, ולאחר השבת מותר לכל מיד. (כמו שיטת ר"י).

2) גר"א (מ"ב א:ז): הרבה פסקו כמו ר"מ דבמזיד מותר לכל לאחר שבת, ובשוגג מותר לכל מיד. ולכן יש לסמוך על ר"מ בשעת הדחק.

ב. בכדי שיעשו

מ"ב (שיח:ה): רק צריך להמתין בכדי שיעשו כשהנכרי עשה מלאכה בשביל ישראל.

ג. נתערב בהיתר

מ"א (מ"ב שיח:ה): אינו בטל בהיתר דהוי דבר שיש לו מתירין כיון דמותר במוצא"ש.

ד. היכא דיש מח' הפוסקים

פמ"ג (מ"ב שיח:ב): כל היכא דיש מח' הפוסקים אם היה איסור בישול, כיון דמעשה שבת רק גזירה דרבנן, הוי ספק דרבנן לקולא, והמאכל מותר בדיעבד.

ה. באיסור דרבנן

1) גר"א (מ"ב שיח:ג): אם האיסור בישול שעבר היה רק דרבנן, יש להקל לענין מעשה שבת בשוגג.

2) ביה"ל: אסור אפי' באיסור דרבנן.

ו. בשהייה והחזרה

1. בשוגג

שו"ע (רנג:א): בשהייה בשוגג, במאכל שנתבשל כל צרכו מותר מיד אפי' במצטמק ויפה לו, ובלא נתבשל כל צרכו רק מותר לאחר השבת.

מ"ב (רנג:כט): שוגג היינו שכח או טעה בדין.

מ"ב (רנג:ל): במצטמק ויפה לו מותר כיון דלא נהנה מן האיסור דראוי לאכילה בלא"ה.

מ"ב (רנג:לא): בלא נתבשל כל צרכו אסור בשבת לכל אדם.

הג"א: אסור במוצא"ש בכדי שיעשו.

רמב"ם: מותר מיד.

רמ"א (שם): ובהחזרה בשוגג, אם ע"י נכרי דינו כשוגג, ובישראל דינו כמזיד.

מ"ב (רנג:לד-לה): הנ"מ היא אם מצטמק ויפה לו. בשוגג מותר ובמזיד אסור. ומחמירין בהחזרה טפי דקעביד מעשה.

מ"א: לאחרים מותר אפי' ע"י ישראל כיון דהיה מבושל כל צרכו והיה בשוגג.

רמ"א (שם): ובמצטמק ורע לו מותר דאינו נהנה מן האיסור.

מ"ב (רנג:לו): ומותר אפי' במזיד.

2. במזיד

שו"ע (רנג:א): הכל אסור.

רמ"א (שם): אסור עד מוצא"ש בכדי שיעשו.

ז. ע"י אמירה לנכרי

רמ"א (רנג:ה): כל הדברים שאסורים מדרבנן אסור לומר לנכרי לעשותם. ואם עשה כן, אסור לאכול אפילו צונן. אבל אם עדיין הם וראוי לאכול, מותר לאכול.
מ"ב (רנג:צו): דקנסינן אותו להמתין בכדי שיעשו אע"פ דלא נהנה ממלאכת נכרי. אבל אם הנכרי עשה מעצמו מותר לאכול צונן.

מ"א/מ"ב (רנג:צה): בדיעבד יש להתיר התבשיל אם לא העמידו על האש ממש, כי אם על התנור כיון דיש פוסקים דאומרים שמותר לישראל לכתחילה לעשותו.

ח. הטמנה

הגהות מרדכי/רמ"א (רנז:א): אם שכח והטמין בשוגג בדבר המוסיף הבל, שרי לאכול.
מ"ב (רנז:י): דהטמנה שוה לשהייה, ובשהייה השו"ע פוסק דבשכח ושגג מותר לאכול. אבל המ"א/ט"ז/גר"א סוברים דהשו"ע סתם לענין הטמנה משום דאפי' בשוגג אסור עד מוצא"ש שבת. ולענין צורך יש לסמוך על ההגהות מרדכי.

ט. כלים

רשב"א (מ"א, מ"ב שיח:ד): אם עבר ובישל, הכלים ג"כ אסורין.
גר"מ/גרי"ד (נפש הרב): שיטת הרשב"א רק לפי ר' יוחנן הסנדלר הסובר דמעשה שבת הוי איסור דאורייתא, ולכן יש שאלה של טכע"ק. אבל לפי ר"י ור"מ דמעשה שבת רק קנס מדרבנן, אין ענין של טכע"ק.

י. דמים

מ"ב (שיח:ד): מותר ליהנות מדמיה של המלאכה.